

IJTIMOIY ISHDA SUN'IY INTELLEKTNING AHAMIYATI

Yuldasheva Gulbahor Ibragimovna*FarDU, Axborot texnologiyalari kafedrasi dotsenti***Buvatoyiva Maftuna Xaydarjon qizi***FarDU, Ijtimoiy ish yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada ijtimoiy ish sohasida sun'iy intellektning qo'llanilishi, uning afzalliklari, funksiyalari va amaliy imkoniyatlari keng qamrovda tahlil qilingan. Tadqiqot ijtimoiy xizmatlar tizimida raqamlashtirish jarayonining ahamiyati, sun'iy intellektning ma'lumotlarni qayta ishlash, ehtiyojlarni prognoz qilish, xavf guruhlarini aniqlash, xizmatlarni optimallashtirish va masofaviy yordam ko'rsatishdagi o'rni haqida batafsil ma'lumot beradi.

Аннотация. В данной статье рассматриваются современные возможности применения искусственного интеллекта в сфере социальной работы, его функциональные преимущества и практическая значимость. Особое внимание уделено роли искусственного интеллекта в анализе больших данных, прогнозировании социальных потребностей, выявлении групп риска, оптимизации социальных услуг и развитию дистанционных форм поддержки населения.

Kalit sozlar: sun'iy intellekt, ijtimoiy ish, raqamlashtirish, ijtimoiy xizmatlar, ehtiyojlarni prognoz qilish, xavf guruhlari, masofaviy ijtimoiy yordam, ma'lumotlarni tahlil qilish, innovatsiyalar, ijtimoiy siyosat.

Ключевые слова: искусственный интеллект, социальная работа, цифровизация, социальные услуги, прогнозирование потребностей, группы риска, дистанционная социальная помощь, анализ данных, инновации, социальная политика.

KIRISH

Raqamli texnologiyalar rivoji XXI asrning asosiy tendensiyalaridan biri bo'lib, ular jamiyatning deyarli barcha jabhalariga chuqur kirib keldi. Ijtimoiy ish sohasi ham ushbu jarayondan mustasno emas. Aholining ehtiyojlarini aniqlash, ijtimoiy muammolarni bartaraf etish, nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash, bolalar va keksalar bilan ishlashda sun'iy intellektning imkoniyatlari tobora kengayib bormoqda. Raqamlashtirish jarayonining tezlashuvi ijtimoiy xizmatlarning sifatini oshirish, ularni tezkor va shaffof qilish zaruratini tug'dirdi. Shu nuqtai nazardan, sun'iy intellekt ijtimoiy siyosatni shakllantirish, resurslarni taqsimlash, real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish va aholi ehtiyojlariga mos xizmatlar yaratishda strategik vositaga aylanmoqda. Ko'plab davlatlar ijtimoiy himoya tizimlarini modernizatsiya qilishda sun'iy intellektdan foydalanishni yo'lga qo'ymoqda. Masalan,

ayrim mamlakatlarda bolalarni himoya qilish tizimlarida xavf darajasini baholovchi algoritmlar, yolg'iz keksalarni kuzatuvchi aqlli platformalar va ijtimoiy yordam dasturlarini avtomatlashtiruvchi tizimlar joriy etilgan. Bunday tajribalar sun'iy intellektning ijtimoiy xizmatlarni takomillashtirishga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Ijtimoiy ishning o'ziga xosligi — insonparvarlik, etik tamoyillar, ruhiy sezgirlik va empatiyaga asoslanishi bilan ajralib turadi. Shuning uchun sun'iy intellekt bu sohada inson o'rnini bosmaydi, balki ijtimoiy xodimning faoliyatini yengillashtiruvchi, qaror qabul qilish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi kuchli texnologik vosita sifatida xizmat qiladi. Yangi texnologiyalar yordamida ijtimoiy ishning aniqligi, samaradorligi va tezligi oshib, aholining hayot sifatiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

ASOSIY QISM

Sun'iy intellektning ijtimoiy ish jarayoniga ta'siri. Ijtimoiy ishda ko'p hollarda katta hajmdagi ma'lumotlar bilan ishlashga to'g'ri keladi. Masalan, aholi demografiyasi, oilalarning ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli, nogironligi bo'lgan shaxslarning ehtiyojlari, bolalar himoyasi yoki qashshoqlik ko'rsatkichlari kabi ma'lumotlar ijtimoiy xodimlar uchun muhim hisoblanadi. Sun'iy intellekt ushbu ma'lumotlarni qisqa vaqt ichida tahlil qilib, eng muhim tendensiyalarni aniqlaydi. Bu esa ijtimoiy xodimga aniq qaror qabul qilishda yordam beradi.

Ehtiyojlarni prognoz qilish: Sun'iy intellekt algoritmlari mavjud ma'lumotlar asosida kelajakdagi ehtimoliy muammolarni oldindan bashorat qiladi. Masalan, ishsizlikning oshishi, qashshoqlik darajasining o'zgarishi yoki ma'lum hududlarda ijtimoiy yordamga ehtiyoj ortishi kabi omillar prognoz qilinadi. Bunday prognozlar davlat organlariga oldindan profilaktik chora ko'rish imkonini beradi.

Ijtimoiy xizmatlarni optimallashtirish: Sun'iy intellekt arizalarni saralash, tahlil qilish, murojaatlarni avtomatik qayta ishlash, xizmat turlarini tavsiya qilish kabi jarayonlarni yengillashtiradi. Natijada ijtimoiy xodimlarning mehnat unumdorligi ortadi, qog'ozbozlik kamayadi va xizmatlar ko'rsatish tezlashadi. Bu aholining murojaatlariga tez va sifatli javob qaytarishga imkon yaratadi.

Risk guruhlarini aniqlash: Ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar — bolalar, yolg'iz keksalar, ijtimoiy xavf ostidagi oilalar, nogironligi bo'lgan shaxslar — bilan ishlash ijtimoiy ishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Sun'iy intellekt mavjud ma'lumotlarni tahlil qilib, xavf darajasi yuqori bo'lgan oilalarni yoki shaxslarni aniqlaydi. Bu orqali inqirozlar oldini olish va o'z vaqtida yordam ko'rsatish imkoniyati yaratiladi. Davlat ijtimoiy siyosatini takomillashtirishda Aning o'rnini: Sun'iy intellekt ijtimoiy siyosatni shakllantirish jarayonida ham muhim rol o'ynaydi. Tizim qashshoqlik darajasi, aholi ehtiyojlari, nogironligi bo'lgan shaxslarning holati kabi ko'rsatkichlarni chuqur tahlil qilib, davlat tomonidan olib boriladigan siyosatni aniq rejalashga yordam beradi. Bu esa resurslarning to'g'ri taqsimlanishini ta'minlaydi. Ijtimoiy ish ta'limida sun'iy intellektning o'rnini: Ijtimoiy xodimlarni

tayyorlashda sun'iy intellekt asosidagi treninglar va simulyatsiyalar keng qo'llanilmoqda. Virtual o'quv muhitlari, interaktiv mashg'ulotlar, muammoli vaziyatlarni modellashtiruvchi dasturlar orqali talabalarda amaliy ko'nikmalar shakllanadi. Bu esa kadrlar tayyorlash sifatini sezilarli yaxshilaydi. Masofaviy ijtimoiy xizmatlarda sun'iy intellektning qo'llanilishi: Yaqin yillarda masofaviy ijtimoiy xizmatlarga talab ortdi. Ayniqsa, pandemiya davrida bu tizimning ahamiyati yanada ravshanlashdi. Sun'iy intellekt yordamida masofaviy maslahat berish, psixologik qo'llab-quvvatlash, onlayn monitoring kabi xizmatlar aholiga katta qulaylik yaratmoqda. Uzoq hududlarda yashovchi yoki harakatlanish imkoniyati cheklangan shaxslar uchun bu xizmatlar muhim imkoniyatdir. Texnologiyani joriy etishda e'tibor berilishi kerak bo'lgan omillar: Sun'iy intellektdan foydalanishda inson omili, ya'ni ijtimoiy xodimning empatiyasi, ruhiy sezgirligi va insonparvar munosabati o'zgarmas qadriyat sifatida qolishi kerak. Sun'iy intellekt faqat yordamchi vosita bo'lib, insoniy aloqaning o'rnini bosa olmaydi. Shu sababli texnologiyani joriy etishda axloqiy me'yorlar, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish talablari va insonning ustuvor o'rnini ta'minlanishi zarur.

XULOSA

Yuqoridagi ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt ijtimoiy ish sohasida nafaqat texnik vosita, balki tizimni tubdan modernizatsiya qiluvchi strategik innovatsiya sifatida maydonga chiqmoqda. Ijtimoiy xizmatlar xususiyatidan kelib chiqib, har bir insonning ehtiyoji, muammosi va psixologik holati o'ziga xos bo'lganligi sababli, murakkab jarayonlarni boshqarish, to'g'ri qaror qabul qilish va resurslarni oqilona taqsimlash doimo ijtimoiy xodimlarning zimmasida katta mas'uliyat yuklagan. Sun'iy intellekt esa bu jarayonni ilmiy asoslangan tahlil, raqamli optimizatsiya va yuqori aniqlik bilan qo'llab-quvvatlaydi.

Birinchidan, sun'iy intellekt ijtimoiy xodimlar mehnatini sezilarli darajada yengillashtiradi. Hisobotlar, statistika, ma'lumotlarni saralash, murojaatlarni tahlil qilish kabi vaqt talab qiladigan jarayonlar avtomatlashtirilishi tufayli mutaxassislar bevosita inson bilan ishlash — suhbatlashish, maslahat berish, psixologik qo'llab-quvvatlash, oilalar bilan muloqot kabi jarayonlarga ko'proq vaqt ajrata oladi. Bu esa ijtimoiy ishning insonparvarlik sifatini mustahkamlaydi.

Ikkinchidan, SIning global tajribalarda qo'llanishi ijtimoiy siyosatni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqayotganini ko'rsatadi. AQShning prognozlash modellaridan tortib, Yevropa davlatlarining avtomatlashtirilgan ijtimoiy reyestrlari, Janubiy Koreya va Yaponiyaning keksalarga mo'ljallangan robot-assistent tizimlarigacha bo'lgan amaliyotlar sun'iy intellektning ijtimoiy sohada keng imkoniyatlar yaratishini isbotlamoqda. Bu tajribalar shuni ko'rsatadiki, SI inson o'rnini egallash emas, balki uning imkoniyatlarini kengaytirish, ijtimoiy xizmatlarni to'g'ri, tezkor va adolatli qilishga xizmat qiladi.

Yakunda aytish mumkinki, sun'iy intellekt ijtimoiy ishning hozirgi rivojlanish bosqichida muhim transformatsion kuchga ega. U ijtimoiy xizmatlarning barcha bosqichlarini takomillashtiradi — ehtiyojni aniqlashdan tortib, yordam ko'rsatish jarayoniga, monitoringdan tortib, natijalarni baholashgacha bo'lgan barcha jarayonlarni raqamli optimizatsiya qiladi. O'zbekiston uchun bu yo'nalishning rivojlanishi ijtimoiy himoya tizimini yanada samarali, adolatli va insonparvar qilish imkonini beradi. Sun'iy intellektning to'g'ri integratsiyasi nafaqat texnik rivojlanish, balki jamiyatning ijtimoiy farovonligi uchun xizmat qiladigan, chuqur ijtimoiy qiymatga ega bo'lgan jarayondir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev A. "Ijtimoiy ish texnologiyalari". Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Raqamli rivojlanish vazirligi hisobotlari, 2023–2024.
3. Smith J. "Artificial Intelligence in Social Work". New York, 2021.
4. UNESCO. "AI and Social Services: Global Review". Paris, 2022.
5. Karimova M. "Ijtimoiy siyosat va raqamlashtirish jarayonlari". Toshkent, 2023.
6. UNICEF. (2023). AI for Children: Global Guidance on Artificial Intelligence and Child Rights. New York: UNICEF Publications.
7. UNDP. (2022). Digital Transformation and Social Protection Systems: The Role of Artificial Intelligence in Social Services. United Nations Development Programme.